

ilyesmiről. Tényleg nehezen pozícionálható, beskatulázható munkával van dolgunk. A könyv ilyesfajta kuriózumjellege mellett azonban meg kell jegyezni, a bemutatkozó kötet verseit érdemes lett volna némileg jobban megrostálni. Több olyan alkotás is bekerült a kötetbe, amelyek inkább gyengítik, mint erősítik az összhatást; ezek esetében kiérződik, a szerző személyes érzelmi kötődései győzedelmesen ütköztek meg a szerkesztő által képviselt szakmai kritériumokkal.

Egyetértek Fenyvesi Ottóval, aki a fülszövegben az alábbiakat írja: „Török-Zselenszky Tamás első kötetének versei jó adottságokkal rendelkező, tehetséges fiatal költőről tanúskodnak. Egy érzékeny, romantikus alkatú költő habitusa rajzolódik ki a *Szívvrák* című kötetből, egy olyan fiatal költőé, aki következetesen, töretlen hittel és bizalommal törekszik önmaga lehetőségeinek megvalósítására, a világ rejtett összefüggéseinek művészi kimondására.”

Azoknak, akik szeretnének kicsit eltávolodni a mindennapoktól.

CSEPREGI JÁNOS

(*Vörösmarty Társaság, Székesfehérvár, 2007, 140 oldal, 1500 Ft*)

RYSZARD KAPUŚCIŃSKI:

Utazások Hérodotoszal

Az *Utazások Hérodotoszal* a legtöbbet fordított lengyel szerzők egyike, a tavaly januárban elhunyt világhírű riporternek összegző, utolsó nagy könyve. Pontosan azt nyújtja, amit a cím ígér: az elbeszélő a 20. században Hérodotosz művével a csomagjában beutazza a világot, pihenésképpen olvasgatva azt. Így nemcsak Hérodotosz szegődik útítársul hozzá, hanem ő is Hérodotosz társává válik annak utazásai során. Az utazások kezdetekor „nem az út célja, nem az út végpontja volt fontos, hanem maga az a szinte misztikus és transzcendentális határátlépési aktus”. Bár ebből a megfontolásból beérné Csehszlovákiával is, rögtön Indiába küldik. Ekkor kapja ajándékba Hérodotosz művét. Azt a művet, amelynek lengyel fordítása 1951-re elkészül ugyan, de csak 1955-ben jelenik meg a könyvesboltokban. Ez fontos információ: maga Hérodotosz és műve a fordítás miatt közelebb áll az elbeszélőhöz, mint bármely más, az útjai során megismert szöveg vagy ember. Riporter munkáját kezdetben jelentősen megnehezíti a „Nagy Nyelvi Fal”: a „fizikailag létező, materiális valami, fal, amely mintha a földből nőtt volna ki, s ez a fal utamat állja, elzárja előlem a világot”.

A szöveg erősen esszészzerű, szubjektív élménybeszámoló egy másik műről, az abból származó idézetek sokaságával. A szabad asszociációk miatt az olvasó sosem tudja, miről is lesz szó a következőkben; a hivatalos utak élményei mellett a gyermekkori, ifjúkori emlékek is felbukkannak, de a szöveg mégsem csapongó, hanem nyugodt, egyenletes, gondolatmenetei könnyen követhetőek. Tanúivá válnunk annak, ahogyan a hérodotoszi *Történelem* egy olvasata megszületik. Kommentárok, magyarázatok és rengeteg kérdés, amelyek mindig a világtörténelmet meghatározó nagy történeket kísérő vagy kiváltó, kicsinyes emberi reakciókat firtatják. Legfőképpen azokat, amelyekről Hérodotosz valamilyen oknál fogva hallgat.

Kapuściński Hérodotoszra mint mesterére tekint: „Vérbeli riporterrel van dolgunk: vándorol, nézelődik, beszélget, figyel, hogy aztán följegyezze vagy egyszerűen csak megjegyezze azt, amit megtudott, amit látott.” A klasszikus, írásaiért a nevével felelős újságíró elődjét teszteli meg, hiszen ő volt az első, aki „világtörténelmet” akart írni, aki az akkori viszonyok között globálisan gondolkodott, és fáradhatatlannak bizonyult az általa megismert világ leírásában és értelmezésében. Ez

egyúttal azt is jelenti, hogy a forrásanyagok között meggyőződése szerint válogat, ám ezt mindig alapos mérlegelés után teszi és nyíltan vállalja. Közben megismerkedünk a 20. század újságírójának hasonló munkamódszerével, azokkal a közegekkel, amelyekben a riporter mozog, és amelyekből Hérodotosz műve újra és újra kiragadja. A térbeli határok átlépésének vágya így egészül ki az időbeli határok átlépésének vágyával: „És ahogyan ré-

gebben arra vágytam, hogy átlépjem a határt térben, most ugyanannyira izgatott az, hogy időben lépjem át a határt.” Hérodotosz művének olvasása tulajdonképpen menekülés a jelenből, amellyel együtt jár az azon való vívódás is: „vajon jól tettem-e, hogy a történelemben próbáltam menekülni? Volt-e ennek értelme?”

Az olvasónak semmi más dolga nincs, mint kényelmesen elmerülni azokban a világokban, amelyeket hol Kapuściński, hol Hérodotosz ír le. Nincs fárasztó adathalmaz, válogatatlan híráradat, nincsenek fölösleges, zavaró információk. Az olvasó végre anélkül érezheti az élet és az elmúlás mélységeit, hogy bármikor is giccsessé vagy patetikussá válna a szöveg. A történekek időt és teret kapnak. Mindezt Kapuściński néhány könnyed mondattal éri el,

azt az érzést keltve, hogy ezt az igen szubjektív szöveget pusztá szórakozásból, unaloműzésből vetette papírra. Tehetsége kiviláglik a mondatokból. Az utolsó fejezetben a mesélő Halikarnasszoszba utazik, ahol ha csak egy pillanatra is, de megvalósul a korábban elérhetetlennek látott cél, a térbeli és időbeli határok átlépése.

PATONAI ANIKÓ ÁGNES

(Fordította Szenyán Erzsébet,
Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2008,
224 oldal, 2300 Ft)

AGOTA KRISTOF: *Az analfabéta*

Egy barátnőm ajánlotta *Az analfabétát*, mondván, hogy van benne egy rész az íráságról. Arról, hogyan válhat íróvá az ember. Semmi különös, csak írni kell. Mindennap. Akkor is, ha a kutyát sem érdekli.

Meg aztán ott volt a *Trilógia* című regénye. Kíváncsi voltam, ki lehet ez a nő, aki ilyen bonyolult borszalmakat ilyen egyszerűen tud leírni. Ilyen nyelv előtti egyszerűséggel. Mintha már azelőtt ismerte volna a mondatokat, hogy tudott volna beszélni.

Ezért hát elolvastam ez az önéletrajzi írást tőle.

A mondatai itt is ugyanúgy pattognak, de ez nem olyan pattogás,

ahogy a labda ugrál az úton, vagy ahogy a jégeső dobol az ablakon. Ez nem enged el, ez magához szögez.

Agota Kristof szövegei olyanok, mint a kalapács, nemcsak fejbe váganak, de magukhoz is rögzítenek. Függővé válik tőlük az ember.

Említettem azt az egyszerűséget, amellyel az író könnyen átláthatóvá tesz egészen elviselhetlenné szövevényesedett problémákat is. Ugyanez a letisztultság itt is megjelenik. Miközben az ember hőkölve eszmél rá, hogy Agota Kristof regényeinek csak kis százaléka fikció, vagyis a tragédiák sora, melyeket leír, szinte mind megtörtént vele, aközben a szöveg látszólagos szerkesztetlensége is fejbe üti az embert.

Listázásnak neveztem el magamban ezt a fajta írói megnyilvánulást. Nem nominális szógyűjteményre gondolok, mint amilyen egy bevásárlólista. Sokkal inkább hasonlít ez teendők listájára, vagyis önfel szólító parancsok sorozatára, melyeket olyankor ad ki az ember magának, amikor mindenképpen túl szeretne élni valamit. Amikor az érzelmi körmondatokra vagy körgondolatokra nincsen se idő, se energia.

Döbbenetes például az a higadgt minimalizmus, amellyel arról mesél, mit gondoltak egyes kivándorlók, amikor már svájci területen, vagyis befogadó államra találva, egy menekülttáborba érkezve zuhanyozás céljából elkülönítették